

OKÇULUK

Resim: Okçuluk (www.aa.com.tr, Erişim:04.02.2023).

Ucu sivri çubukları yay yardımı ile cansız hedeflere atılan spor ve sanat dalıdır. Ok ve yay ile yapılır Eski Mezopotamya ve Anadolu'da güç sembolüdür. Türkler'de İslam öncesinde ve sonrasında avlanma, savaş, sanat, spor ve dini bir motif olarak değerlendirilmiş yiğitlik, adalet, güç, kuvvet kavramları ile sembolleşmiştir (Küçük, 2018, 178).

Okçuluk yazılı tarih öncesine dayanır ve sıklıkla avcılık ve savaş

aracı olarak kullanılmıştır. Ok ve yayın kullanımı MÖ 20000 yıl öncesine kadar gider. Kayıtlara ve yazılı tarihe göre avcılık ve savaşa dair okçuluğun yay ile kullanılmasının bilinen en yakın tarihi M.Ö. 5000 yılına dayanır. (<https://www.modernokculuk.com>). 1900 yılından bu yana da Olimpik spor dalı olmuştur (<https://www.ivkokculuk.com>, Erişim:09.12.2022).

Bazı kaynaklar ok ve yayı Hz. Adem (as) ile başlatır. Eski Ahit'te Hz. İsmail'in iyi bir okçu olduğu geçer. Hz. İbrahim de yay ustası olarak bilinir. Peygamberimiz tarafından da okçuluk teşvik edilmiştir. Uhud Savaşı'nda Peygamberimiz birkaç yay eskiten sahabeden Sa'd b. Ebû Vakkās'a, "At ey Sa'd! Anam babam sana feda olsun!" diye seslenmiştir. İslam'dan sonra özellikle Osmanlı geleneğinde Sa'd b. Ebû Vakkās okçuların Piri sayılmıştır. Okçuluk için "Ok Meydanları" kurulmuştur. Hatta "Ok Meydanı Tekkeleri" ile okçuluk sporu kendine has adabı ile kurumsal hale getirilmiştir. Ok meydanında yapılan yarışmalarda yarışmacılar, Sa'd b. Ebû Vakkās ile beraber ok atmada mahir bazı sahâbîleri anar, geçmiş kemankeşler (okçular) için dua ederlerdi. Kemankeşler çeşitli tekniklerde yarışarlardı. Havadaki oku vurma, hedefteki oku gezinden vurma, at üstünde dörtnala giderken her yönde hedef vurma, oku en uzağa atma, havaya atılan veya hareket halindeki halkanın içinden ok geçirme, çelik levha yahut birkaç kat fil derisini delme tekniklerinde yarışarlardı. Menzil atışlarında en uzağa atış yapan için taş dikilirdi. Osmanlı geleneğine göre bu Menzil taşları en güzel şekilde tezyin edilirdi (Bozkurt, 2007. 333-335; Yönel ve Türkmen, 2017, 531).

Türkler'de okçuluk yaşam biçimi olarak kabul edilmiştir. Oğuz Kağan çocuklarını Bozok, Üçok gibi ok isimleri ile nitelemiş ve isimlere göre de görevler vermiştir. Eski Türkler kadın-erkek, çocuk-yaşlı herkes ata binmeyi, ok atmayı tabii bir aktivite olarak görmüştür. Doğum, evlilik, ölüm gibi hayatın her evresinde okçuluk yer almıştır. Haberleşmede, hediyeleşmede kullanılmıştır. Ok kullanabilmeyi alplik/yiğitlik sembolü saymıştır. Hükümdarın hakimiyet

sembolü olmuştur. Damgalarda ve sikkelerde, Selçuklu ve Osmanlı tuğralarında da yerini alır. Okçulukta at kullanılmış, at “Türkün kanadı” olarak sembolize edilmiştir. At üstünde ok atan mahir bir millet olarak görülmüş “Okçu (Kemankeş) Milletler” olarak tanınmıştır. Mete Han’ın “Ok ve yay gerebilen kavimleri bir aile gibi birleştirdim şimdi onlar Hun oldular” şeklindeki sözü, okçuluğun Türklerdeki önemini ortaya koymaktadır. Kaynaklarda Wales Gaerloon adlı bir roma askerinin Hun tipi yay yapımını İngiltere’ye kadar yaydığı ve Wales ailesinin de iyi birer ok atıcıları olduklarını belirtilir. Yine kaynaklarda Türkler hakkında “Ata yapışık bir millete rastladık bir türlü yenemiyoruz. ”, “Türkler ok atmaya başladığında gökyüzünde güneş kaybolur!” şeklinde ifadelere rastlamak mümkün (Küçük, 2018, 181,182; Yönel ve Türkmen, 2017, 525; <https://trdergisi.com>, Erişim: 09.12.2022).

Türklerde Gök Tanrı inancı döneminde hakimiyetin, gücün sembolü olan ok atıcılığı, İslam’a girdikten sonra Peygamberimizden ulaşan hadisler ile atıcılık dini bir değer de kazanmıştır. Ok ve yay birçok savaşın kazanılmasında etkin rol almıştır. Dolayısıyla ok ve yay yapımı, orduda atıcılık eğitimi de önem kazanmıştır. Savaş, avlanma ve spor etkinliği olarak Türk kültüründe her zaman yerini almıştır. Osmanlı döneminde Ok Meydanı’nda yapılan menzil atışları buna örnek olarak verilebilir.

Osmanlılarda oklar çok katlı ibrişimden yapılır. Buna “çile” denilir. Ok gövdeleri ahşap ve kamıştandır. Hafif ve sert ağaç olan çam, diş budak ve gürgen ağaçları gövde yapımında tercih edilir. Kayın ağacı da hem ok hem yay yapımında kullanılır. Okların esnemesini engelleyecek çeşitli teknikler kullanılır. Oklar fırınlanıp rutubetsiz bir depoda uzun süre bekletilir. Okun ayaküstüne düşmesini ve düzgün gitmesini sağlayan arka kısmına güvercin tüylerinden yapılan ve “yelek” adı verilen tüy takılır. Kullanım amacına göre ok türleri ve okun türüne göre de kullanılan malzemeler değişir. Savaş, talimhane, hedef, menzil, ateş, tatar vb. ok türleri vardır. Ok atarken elin kaymasını engellemek için yayın kabzasına muşamba sarılır, başparmağın yaralanmaması için de “zihgir”, bileğe de “siper” takılırdı. Oklar omuza asılan ok torbasında taşınır (Bozkurt, 007. 333-335).

Günümüzde geleneksel okçuluk her yıl düzenlenen Uluslararası Geleneksel Okçuluk Festivallerinde yaşatılmaktadır. Geleneksel Türk Okçuluğu, 2019 yılında UNESCO İnsanlığın Somut Olmayan Kültürel Mirası Temsili Listesi’ne girmiştir (<https://aregem.ktb.gov.tr>, Erişim: 09.12.2022).

Ecrin Nur AKYÜREK

KAYNAKLAR

Küçük, M. A. (2018). İslâm Öncesinden Sonrasına Türk Geleneğinde Bir Yaşam Stili:“Okçuluk”. Uluslararası Kültürel ve Sosyal Araştırmalar Dergisi, 4 (1), 178-191 .

Yönel, G., Türkmen, M. 2017. Türk Kültür Yaşamında Okçuluk, Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi, Yıl: 5(55), 523-533.

Bozkurt, N. (2007) Ok. TDV İslâm Ansiklopedisi 33; 333-335, İstanbul.

<https://aregem.ktb.gov.tr/TR-250184/geleneksel-turk-okculugu.html> [Erişim: 09.12.2022].

<https://trdergisi.com/geleneksel-turk-okculugu/>[Erişim:09.12.2022].

<https://www.ivkokculuk.com/gunumuzde-okculuk/>[Erişim:09.12.2022].

[https://www.modernokculuk.com/okculuk-tarihi/#:~:text=Ok%C3%A7uluk%2C%20muhtemelen%20Ta%C5%9F%20Devri%20\(M,1027\)'na%20kadar%20dayanmaktad%C4%B1r.](https://www.modernokculuk.com/okculuk-tarihi/#:~:text=Ok%C3%A7uluk%2C%20muhtemelen%20Ta%C5%9F%20Devri%20(M,1027)'na%20kadar%20dayanmaktad%C4%B1r.) [Erişim:09.12.2022].

<https://www.aa.com.tr/tr/dunya/geleneksel-turk-okculugu-derslerine-malezada-yogun- ilgi/1269414> [Erişim:04.02.2023].